

DREPT

EFICACITATEA HOTĂRĂRILOR STRĂINE – ASPECTE DE DREPT EUROPEAN

Călina Jugastru

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Drept

Résumé: EFFICACITÉ DES JUGEMENTS ETRANGERS – ASPECTS DE DROIT EUROPEËN. La hiérarchie des normes dans le procès civil international implique l'application prioritaire des dispositions de la législation européenne, par rapport aux dispositions nationales. Le principe est contenu dans l'art. 1065 du nouveau Code de procédure civile roumain: "Les dispositions du présent livre s'applique aux procès de droit privé avec des éléments étrangers dans la mesure où les traités internationaux auxquels la Roumanie est partie, la loi de l'Union européenne ou les lois spéciales ne disposent autrement." On peut observer que l'application de la législation nationale est résiduelle (l'efficacité de la décision étrangère est régie selon art. 1094-1110 du nouveau Code de procédure civile). La reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers sont gouvernées par le droit européen, dans le Règlement-cadre sur la coopération judiciaire en matière civile et commerciale et dans un certain nombre de réglementations sectorielles. Le droit commun est représenté par le Règlement no. 1215/2012, applicable dans les États membres en commençant avec 2015. Cette étude concerne exclusivement l'efficacité des jugements étrangers régimes européens, réglementés dans les principales dispositions du droit européen.

Mots clé: litige de droit privé, élément d'extranéité, droit européen, Règlement no. 1215/2012, réglementations sectorielles

PRELIMINARII

Eficacitatea hotărârilor străine este reglementată în dreptul european, în Regulamentul-cadru privind cooperarea judiciară în materie civilă și comercială și într-o serie de regulamente sectoriale. Dreptul comun al recunoașterii și executării este reprezentat de Regulamentul nr. 1215/2012, aplicabil în statele membre începând cu 2015.

Ierarhia normelor în procesul civil internațional implică prioritatea aplicării prevederilor conținute în dreptul european, în raport cu dispozițiile dreptului intern.

Prevederea de principiu se găsește în art. 1065 din noul Cod de procedură civilă (NCPC): „Dispozițiile prezentei cărți se aplică proceselor de drept privat cu elemente de extraneitate în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel.” Se poate observa, dreptul național este de aplicare reziduală. Eficacitatea hotărârilor străine este reglementată, conform NCPC, în art. 1094-1110.

Prezentul studiu are în vedere regimurile europene ale eficacității hotărârilor străine¹, așa cum rezultă din principalele regulamente europene.

RECUNOAȘTEREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE CONFORM REGULAMENTULUI NR. 1215/2012

Domeniul de aplicare

Actuala reglementare reia o parte dintre prevederile vechiului regulament și valorizează, totodată, deciziile Curții de la Luxembourg. A rezultat, astfel, o reglementare mai completă, care sintetizează precizările jurisprudenței în ceea ce privește noțiunea de hotărâri care intră sub incidența regulamentului.

Regulamentul nr. 44/2001 a fost aplicabil hotărârilor pronunțate de instanțele din statele membre, fără a deosebi după denumirea hotărârilor²: decizii, sentințe, ordonanțe, mandate de executare sau stabilirea de către grefier a cheltuielilor de judecată.

Regulamentul nr. 1215/2012 conține următoarele dispoziții: „hotărâre” înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru³, indiferent de denumirea acesteia, inclusiv un decret, un ordin, o ordonanță sau un mandat de executare, precum și o decizie privind stabilirea de către un grefier al instanței a cheltuielilor de executare. În materia recunoașterii și executării hotărârilor străine, terminologia include și măsurile provizorii și de conservare dispuse de o instanță care, în temeiul regulamentului, are competența de a judeca o cauză pe fond.

Facem câteva *precizări* cu privire la hotărârile care intră în domeniul de aplicare a Regulamentului nr. 1215/2012:

- În viziunea Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), intră sub incidența regulamentului *hotărârile prin care jurisdicția unui stat*

¹ Autori de prestigiu menționează că, actualmente, nu se mai poate vorbi de un regim al hotărârilor străine, folosind singularul. Ulterior intrării în vigoare a Regulamentului nr. 44/2001, au apărut mai multe instrumente europene, care reglementează, fiecare, domenii diferite: răspundere părintească, desfacerea căsătoriei, obligații alimentare, succesiuni internaționale etc., astfel că vorbim despre regimurile europene ale eficacității hotărârilor străine (Niboyet, & de Geouffre de la Pradelle, 2013, p. 545).

² Ideea a fost promovată ferm în cauza Gambazzi, pe temeiul Convenției de la Bruxelles și pe baza art. 32 din Regulamentul nr. 44/2001.

³ Cu privire la accepțiunile termenului „hotărâre” în dreptul francez, a se vedea Gutmann (1999, p. 236-237).

membru își declină competența, pe temeiul unei clauze atributive de jurisdicție (Gothaer Allgemeine Versicherung AG et autres contre Samskip GmbH, 2012).

- În schimb, s-a apreciat că *certificatul de grefă destinat notificării pe cale poștală nu răspunde cerințelor noțiunii de „hotărâre”*, astfel că este preferabil să fie coroborat cu alte documente care emană de la Administrația poștelor, în vederea atestării datei exacte a trimerii poștale (Curtea de apel Colmar, hotărârea din 5 septembrie 2002).
- Sunt „hotărâri” supuse procedurii de recunoaștere și executare atât hotărârile prin care se tranșează litigiul dintre părți, cât și *hotărârile prin care instanța dispune măsuri provizorii sau de conservare*, cum este exemplul din speță⁴. Este vorba de cererea formulată de către proprietarul unei nave pentru plafonarea cuantumului despăgubirilor la care ar putea fi obligat în ipoteza angajării răspunderii sale pentru producerea unui prejudiciu, în urma unui eveniment maritim determinat⁵. Faptul că, în cazul dedus judecății, hotărârea a fost pronunțată într-o procedură necontencioasă, nu constituie un obstacol în calea recunoașterii, în condițiile în care hotărârea avea vocația de a face obiectul unei dezbateri contradictorii. Potrivit dosarului cauzei, hotărârea nu produce efecte înainte de a fi comunicată creditorilor, care au dreptul de a contesta dreptul debitorului de a-și limita răspunderea, precum și cuantumul despăgubirilor.
- Condiția aplicării prevederilor regulamentului, a hotărârilor prin care au fost autorizate măsuri provizorii sau de conservare este ca *partea împotriva căreia aceste măsuri sunt îndreptate să fi fost citată*. De asemenea, măsurile respective trebuie notificate părții în cauză înainte de a se trece la punerea lor în executare⁶. Regulamentul nr. 1215/2012 și, anterior, Regulamentul nr. 44/2001, respectiv Convenția de la Bruxelles au avut în vedere o procedură contradictorie, dar în cadrul căreia instanța este, totuși, îndreptățită să se pronunțe, chiar dacă pârâtul – legal citat – nu se prezintă. Ansamblul prevederilor legale exprimă intenția legiuitorului de a veghea ca procedurile care conduc la pronunțarea hotărârilor judecătorești să se deruleze cu respectarea dreptului la apărare. Singura situație în care se acceptă recunoașterea sau executarea în lipsa citării pârâtului vizează cazul în care hotărârea

⁴ *Maersk Olie & Gas A/S c/a Firma de Haan en W. De Boer*, în *Culegere*, 2004, p. I-096657, citată de Stănescu (2011, p. 204-205).

⁵ Temeiul de drept al cererii l-a constituit Convenția internațională asupra limitării răspunderii proprietarilor de nave maritime, adoptată la Bruxelles, la 10 octombrie 1957. Temeiul de drept al cererii l-a constituit Convenția internațională asupra limitării răspunderii proprietarilor de nave maritime, adoptată la Bruxelles, la 10 octombrie 1957.

⁶ Hotărârea din 21 mai 1980, 125/79, *Bernard Denilauler c/a Couchet Frères*, în *Culegere*, 1980, p. 01553, apud Stănescu (2011, p. 205-206).

care cuprinde măsura a fost notificată sau comunicată părâtului înaintea executării (art. 2 alin. 2 lit. ultima teză).

Regula. Recunoașterea de drept

Textul de principiu referitor la recunoașterea hotărârilor se găsește în art. 36 alin. 1 din Regulamentul nr. 1215/2012: „Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără să fie necesar să se recurgă la vreo procedură specială.” Absența oricărei proceduri este justificată de încrederea reciprocă în administrarea justiției la nivel european, astfel că, doar în ipoteza unei contestații, se recurge la procedura prevăzută de secțiunea 3 a celui de-al treilea capitol al regulamentului.

Tot ca expresie a principiului încrederii reciproce, procedura prin care o hotărâre pronunțată într-un stat membru devine executorie trebuie să se caracterizeze prin eficiență și rapiditate. Textul legal fundamentează recunoașterea de plin drept a hotărârilor pronunțate în statele membre, recunoaștere fundamentată pe libera circulație a hotărârilor judecătorești în statele membre. Recunoașterea trebuie să aibă efectul de a atribui hotărârilor judecătorești autoritatea și eficacitatea de care acestea beneficiază în statul unde au fost pronunțate.

Recunoașterea pe cale judecătorească

Prin excepție, în cazul unei contestații, orice parte interesată poate să solicite recunoașterea hotărârii. Este vorba, de această dată, despre recunoașterea efectuată prin mijlocirea instanței de judecată. Recunoașterea pe *cale principală* presupune depunerea cererii la instanța sau la autoritatea competentă, conform Anexei II la Regulament. Cererea de recunoaștere va fi însoțită de o copie a hotărârii, care trebuie să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității hotărârii supuse recunoașterii.

Competența soluționării cererii pronunțate în materie civilă sau comercială, într-un alt stat membru, aparține tribunalului. Este competent tribunalul de la domiciliul părții împotriva căreia se solicită recunoașterea. Prevederile referitoare la competență sunt cuprinse în O.G. nr. 119/2006 privind unele măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente comunitare, de la data aderării României la Uniunea Europeană⁷. *Calea de atac* prevăzută de Ordonanță împotriva hotărârii este recursul. Autoritatea judiciară a statului membru înaintea căruia este solicitată recunoașterea unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru poate suspenda acțiunea în cazul în care hotărârea face obiectul unei căi de atac ordinare.

Dacă recunoașterea hotărârii străine este invocată *pe cale incidentală*, în fața unei instanțe dintr-un stat membru, competența aparține instanței chemate să se pronunțe asupra cererii principale (art. 36 alineat ultim din Regulamentul nr. 1215/2012).

⁷ O.G. nr. 119/2006 a fost publicată în M. Of. nr. 1036/28.12.2006 și a fost aprobată cu modificări prin Legea nr. 191/2007.

Motivele de refuz al recunoașterii sunt cele de la art. 45 din Regulamentul nr. 1215/2012:

1. *Recunoașterea este vădit contrară ordinii publice a statului membru solicitat*⁸. Imperativele de protecție a principiilor fundamentale din statul membru, care este statul forului solicitat, impun respingerea cererii de recunoaștere, dacă aceasta contravine ordinii publice. Actuala formulare a acestui motiv de refuz în NCPC este apropiată, utilizând termenii „manifest contrară”, ceea ce este echivalent cu „vădit contrară” din textul Regulamentului. Așa cum se observă, Regulamentul permite admiterea excepției de ordine publică, în raport cu recunoașterea hotărârilor, doar dacă acestea încalcă în mod flagrant, adică în mod evident, regulile imperative ale forului sesizat. „Vădit” înseamnă clar, fără putință de tăgadă. Legiuitorul european nu oferă criterii care să contureze motivele concrete ale refuzului de recunoaștere. Reiese însă că este vorba despre situații care încalcă normele juridice de protecție a forului – ipoteze care pot fi apreciate din punctul de vedere al gravității posibilei încălcări, gravității pagubelor care ar putea să rezulte etc.

Este la latitudinea autorității care examinează cererea să evalueze și să motiveze situația care pune în lumină o contrarietate vădită cu ordinea publică a forului. Afirmațiile referitoare la caracterul actual și la caracterul variabil al ordinii publice rămân valabile și în contextul Regulamentului nr. 1215/2012. În general, conceptul de ordine publică este unul „cameleonic”, schimbător, în raport cu o serie de factori care configurează fiecare epocă și fiecare spațiu geografic dintre cele supuse discuției.

Ceea ce diferă față de reglementarea română este obligația impusă autorității care examinează condițiile de regularitate de a refuza recunoașterea, în cazul în care constată că este vădit contrară ordinii publice a statului membru. De altfel, aceeași obligativitate persistă pentru toate cazurile prevăzute de art. 45 din regulament. Considerăm că aceasta este soluția corectă, întrucât sunt în discuție cele mai importante principii ale forului, reflectate în normele de ordine publică. Amintim că, pentru aceeași situație, magistratul român are posibilitatea de a decide dacă respinge sau admite cererea de recunoaștere. Iar criteriile legale pe baza cărora trebuie să se aprecieze contrarietatea manifestă cu ordinea publică sunt echivoce, vagi, insuficient determinate – pentru a fi realmente utile. Soluția este corectă, cu atât mai mult cu cât aria de aplicare a acestui caz de refuz s-a îngustat: nu orice încălcare a ordinii publice este luată în calcul, ci doar acele încălcări care sunt vădit sau manifest contrare ordinii publice.

Chiar dacă definirea ordinii publice a statelor membre este o problemă care suportă variabile, CJCE a menționat (la momentul când era în vigoare Convenția de la Bruxelles din 1968) că este de competența sa verificarea limitelor în cadrul

⁸ Pentru controlul conformității hotărârii străine cu ordinea publică franceză, a se vedea Clavel (2012, p. 251-253).

căroră instanța unui stat contractant poate recurge la această noțiune, pentru a nu Recunoaște o hotărâre provenită de la instanța unui alt stat contractant. Curtea a constatat, cu prilejul soluționării speței *Krombach*⁹, că dreptul la apărare, ca drept fundamental reiterat în toate documentele internaționale semnificative, este o componentă a ordinii publice a oricăruia dintre statele contractante. Refuzul judecătorului de a asigura dreptul la apărare al pârâtului (chiar în absența pârâtului), obligat la despăgubiri civile în favoarea părții civile, în cadrul unui proces penal, constituie o violare a ordinii publice¹⁰. Chiar dacă scopul cooperării judiciare dintre state este simplificarea procedurilor de recunoaștere și de executare a hotărârilor, acest obiectiv nu trebuie realizat, în niciun caz, prin nesocotirea dreptului la apărare. De aceea, recursul la ordinea publică este posibil în cazuri excepționale, când garanțiile prevăzute în legislația statelor și în convenții internaționale se dovedesc a fi insuficiente pentru a-l proteja pe pârât împotriva violării manifeste a dreptului său de a se apăra în fața instanței. Curtea a reținut că, în cadrul acțiunii civile în despăgubiri, întemeiate pe săvârșirea unei infracțiuni intenționate, judecătorul forului de origine a refuzat să asigure dreptul la apărare al pârâtului (autor al infracțiunii) pe singurul motiv al absenței acestuia de la dezbateri.

Cert este că invocarea ordinii publice este rezervată cazurilor excepționale, în condițiile în care stabilirea exigențelor care dau contur ordinii publice este de resortul legiuitorului național. Recursul la clauza de ordine publică este declanșat de încălcarea, în manieră inacceptabilă, a ordinii juridice a forului de recepție a hotărârii, prin violarea unui drept considerat fundamental în acest stat. Motivul de refuz al recunoașterii trebuie să se fundamenteze pe încălcarea manifestă a regulilor de drept calificate ca esențiale în ordinea juridică a forului ori pe încălcarea unui drept fundamental pentru această ordine juridică (*Renault*, 2000).

De exemplu, a fost considerată conformă ordinii publice decizia prin care se recunoaște existența unui drept de proprietate intelectuală asupra elementelor de caroserie ale autovehiculelor, drept care conferă titularului prerogativa de a interzice terților fabricarea, vânzarea, importul sau exportul unor asemenea elemente pe teritoriul statului de origine a hotărârii¹¹.

2. Dacă actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent nu a fost comunicat sau notificat pârâtului care nu s-a înfățișat în timp util și într-o manieră

⁹ Hotărârea în speța *Krombach* a fost pronunțată la 28 martie 2000 (poate fi consultată pe pagina <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:61998CJ0007>, valabilă la 28 august 2015).

¹⁰ Curtea de Justiție a Uniunii Europene a decis, în repetate rânduri, că acțiunea în repararea prejudiciului cauzat prin infracțiuni, soluționată în cadrul procesului penal, intră sub incidența Convenției de la Bruxelles (respectiv a Regulamentului nr. 44/2001), întrucât este vorba despre „materie civilă sau comercială” (speța *Sonntag*, 1993).

¹¹ Renault, 2000: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX:61998CJ0038&qid=1405288927730> (adresă web consultată la 28 august 2015).

care să-i permită acestuia să-și pregătească apărarea, dacă pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă. Textul vizează încălcarea dreptului la apărare al pârâtului. Unul dintre aspectele importante pe care le presupune dreptul la apărare este oferirea posibilității de a dispune de o perioadă de timp rezonabilă, realistă, în vederea pregătirii apărării¹². Or, în practică, s-a demonstrat frecvent că pârâtul nu a avut la dispoziție decât câteva zile pentru a răspunde adversarului. De asemenea, s-a învederat în practică faptul că, fiind citat prin publicitate, pârâtul nu a cunoscut efectiv existența litigiului și, deci, nu a avut posibilitatea de a se apăra. Totuși, pentru a preveni o manevră la care se recurge adesea, regulamentul are o prevedere aparte, la finalul textului legal. S-a constatat că anumiți pârâți, deși au cunoscut existența procesului, s-au abținut în mod deliberat să exercite, în străinătate, căile de atac împotriva hotărârii, preconizând ca, la momentul solicitării exequatur-ului, să invoce vicierea procedurii, întrucât nu au fost notificați într-un termen rezonabil care să le permită pregătirea apărării (manevră care are efect dilatoriu). Acesta este motivul pentru care regulamentul prevede că pârâtul nu se poate prevala de încălcarea dreptului la apărare, conform art. 45 alin. 1 lit. b, dacă „nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă”¹³.

Menționăm o *ipoteză specială* în care hotărârea străină poate fi refuzată la recunoaștere sau la executare. Fără a se aduce atingere dispozițiilor mai favorabile din legislațiile interne, persoanele domiciliată într-un stat membru, care sunt urmărite în fața instanțelor penale dintr-un alt stat membru (ai cărui cetățeni nu sunt), pentru o infracțiune săvârșită din culpă, pot fi judecate și în lipsă, cu condiția să fie reprezentate de persoane calificate în acest sens. Cu toate acestea, instanța sesizată poate dispune înfățișarea în persoană. În cazul în care persoana nu se prezintă în instanță, hotărârea pronunțată în acțiunea civilă, fără ca cel în cauză să aibă posibilitatea de a-și pregăti apărarea, poate să nu fie recunoscută sau executată în celelalte state membre (art. 64 din Regulamentul nr. 1215/2012).

În acest din urmă caz, instanța va aprecia dacă circumstanțele cauzei pledează pentru nerecunoașterea sau executarea hotărârii. Ea poate să admită ori să respingă cererea (bineînțeles, motivat), pe când în celelalte situații, prevăzute de art. 45 din Regulament, nu are marjă de apreciere, având obligația de a refuza recunoașterea hotărârii.

3. *Dacă hotărârea a cărei recunoaștere se cere este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-un litigiu între aceleași părți în statul membru solicitat sau într-un stat terț.* De exemplu, sunt ireconciliabile hotărârea străină care obligă

¹² Curtea de casație franceză, prima cameră civilă, hotărârea din 12 aprilie 2012, citată după Niboyet, & de Geouffre de la Pradelle (2013, p. 555).

¹³ Pentru explicații, a se vedea Niboyet, & de Geouffre de la Pradelle (2013, p. 555).

unul dintre soți să furnizeze alimente celuilalt soț, cu titlu de obligație de întreținere care rezultă din căsătorie, și hotărârea instanței statului sesizat cu cererea de recunoaștere – hotărâre prin care se pronunță divorțul între cei doi soți (CJUE, *Hoffmann*, 1988¹⁴).

Nu au relevanță data hotărârii străine și nici data hotărârii instanței statului solicitat. Rezultă că hotărârea forului are prioritate și în cazul în care este ulterioară hotărârii supuse recunoașterii sau executării. Condițiile cerute sunt ca hotărârea instanței naționale să se fi pronunțat într-un litigiu judecat între aceleași părți și cele două hotărâri să fie ireconciliabile.

4. *Dacă hotărârea a cărei recunoaștere se solicită este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț între aceleași părți, într-o cauză având același obiect și aceeași cauză, cu condiția ca hotărârea pronunțată anterior să întrunească toate condițiile necesare pentru a fi recunoscută în statul membru solicitat.* Nu sunt vizate hotărârile ireconciliabile care aparțin jurisdicțiilor aceluiași stat membru (CJUE, *Salzgitter Mannesmann*, 2013).

5. *Dacă sunt nesocotite dispozițiile cuprinse în secțiunile 3,4 sau 5 din Capitolul II al Regulamentului.* Aceste dispoziții se referă la competențele speciale în materie de asigurări (secțiunea 3), în materia contractelor încheiate cu consumatorii (secțiunea 4) și în materia contractelor individuale de muncă (secțiunea 5). Se cere ca pârâtul să fie deținătorul poliței de asigurare, asiguratul, beneficiarul contractului de asigurare, partea vătămată, consumatorul sau angajatul.

Nerecunoașterea este justificată prin caracterul de protecție al acestor prevederi legale, față de partea care este considerată „partea slabă” a contractului. Astfel, dispozițiile referitoare la competențele indirecte sunt încălcate atunci când hotărârea a fost pronunțată de o instanță care nu avea competența soluționării cauzei (speța *ČPP Vienna Insurance Group*, pronunțată de CJCE la 20 mai 2010). Acest motiv de nerecunoaștere nu s-a aplicat în cazul altor contracte decât asigurări sau contracte încheiate cu consumatorii, ca, de pildă, într-o cauză judecată de o instanță italiană, cu privire la un contract având ca obiect lucrări de renovare la un imobil¹⁵.

6. *Dacă sunt nesocotite prevederile referitoare la competența exclusivă* (cuprinse în secțiunea 6 din capitolul II). Normele de competență exclusivă nu pot

¹⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?qid=1405289742561&uri=CELEX:61986CJ0145> (valabilă la 28 august 2015).

¹⁵ Curtea de casație franceză, prima cameră civilă, hotărârea din 12 aprilie 2012, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000025692341&fastReqId=1294416907&fastPos=1> (valabilă la 30 august 2015).

fi nesocotite în nicio situație. În caz de încălcare a acestora, recunoașterea sau executarea sunt refuzate; competența exclusivă nu suportă derogări.

Regulamentul are prevederea (validată în practică¹⁶) potrivit căreia competența instanței din statul membru de origine nu poate fi revizuită. Criteriul ordinii publice nu poate fi aplicat normelor în materie de competență. La verificarea temeiurilor de competență indirectă, autoritatea solicitată este ținută de constatările de fapt pe baza cărora instanța din statul membru de origine și-a întemeiat competența (art. 45 alin. 2 și 3 din Regulamentul nr. 1215/2012). Noul Regulament menține întocmai (și justificat) aceste interdicții, preluându-le din vechiul Regulament nr. 44/2001¹⁷.

EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE CONFORM REGULAMENTULUI NR. 1215/2012

Domeniul de aplicare

Regulamentul nr. 1215/2012 statuează că hotărârea pronunțată într-un stat membru și care este executorie în acel stat este executorie în celelalte state membre fără a fi necesară o hotărâre de încuviințare a executării¹⁸. O hotărâre executorie implică, de drept, competența de a lua orice măsuri de conservare care sunt prevăzute de legislația statului membru solicitat.

Termenul „executoriu” trebuie interpretat în sensul că vizează exclusiv caracterul executoriu din punct de vedere formal al hotărârilor străine. Nu sunt vizate condițiile în care aceste hotărâri pot fi executate în statul de origine.

În speță, hotărârea care din punct de vedere formal prezintă caracter executoriu beneficiază, în principiu, de regimul de executare prevăzut de regulament. Fiind vorba însă de o hotărâre în materie de faliment, materie care este exclusă expres din sfera de aplicare a regulamentului, îi revine instanței din statul

¹⁶ Curtea de casație franceză, prima cameră civilă, hotărârea din 10 mai 2007, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000017828763&fastReqId=1100808779&fastPos=11&oldAction=rechExpJuriJudi>, speță consultată în 30 august 2015.

¹⁷ Vechiul Regulament nr. 44/2001 conținea o cauză de refuz a recunoașterii judecătorești, care nu se regăsește în noul Regulament. Hotărârea putea fi refuzată dacă este în prezență unul dintre cazurile prevăzute la art. 72 din Regulament. Textul legal menționat enunța următoarele: „Prezentul Regulament [Regulamentul nr. 44/2001, n.n.] nu aduce atingere acordurilor prin care statele membre s-au angajat, înainte de intrarea în vigoare a prezentului Regulament, în conformitate cu articolul 59 din Convenția de la Bruxelles, să nu recunoască o hotărâre pronunțată, în special în alt stat contractant parte la Convenția respectivă, împotriva părâtului care are domiciliul sau reședința obișnuită într-o țară terță dacă, în cazurile prevăzute la articolul 4 din Convenție, hotărârea nu s-a putut întemeia decât pe competența menționată la articolul 3 al doilea paragraf din Convenția respectivă.”

¹⁸ În Regatul Unit, o astfel de hotărâre este pusă în executare în Anglia și Țara Galilor, Scoția, Irlanda de Nord, atunci când, la cererea oricăreia dintre părțile interesate, a fost înregistrată în vederea executării într-una dintre aceste părți ale Regatului Unit, după caz.

solicitat să decidă, potrivit propriului sistem de drept (incluzând normele de drept internațional privat), care sunt efectele pe care hotărârea le va produce pe teritoriul său¹⁹.

Refuzul executării hotărârilor străine

Hotărârile nu pot fi executate în cazul în care nu sunt recunoscute. Regulamentul nr. 1215/2012 prevede în mod expres cazurile de refuz al recunoașterii hotărârilor străine.

Problematica poate fi sintetizată după cum urmează:

- *Pentru motivele prevăzute la art. 45 din Regulament, executarea unei hotărâri se refuză*, fără ca autoritatea solicitată să aibă altă opțiune. Refuzul are loc la cererea persoanei împotriva căreia se solicită executarea, odată ce se constată existența unuia dintre motivele care întemeiază refuzul recunoașterii hotărârii.
- *Cererea de refuz a executării se depune la instanța pe care statul membru în cauză a comunicat-o Comisiei ca fiind instanță competentă.*
- *În reglementarea procedurii de refuz al executării au prevalență normele dreptului unional.* Numai în măsura în care această procedură nu este reglementată de Regulamentul nr. 1215/2012, se aplică, în subsidiar, legislația statului membru solicitat.
- *Reclamantul este obligat să furnizeze instanței o copie a hotărârii și, dacă este cazul, o traducere sau o transcriere a acesteia.* Prin excepție, el este dispensat de prezentarea documentelor menționate în două situații: documentele există deja la dosarul cauzei ori instanța nu consideră rezonabilă furnizarea acestora de către solicitant. În cazul din urmă, instanța poate pune în vedere celeilalte părți să depună documentele.
- *Instanța se pronunță fără întârziere asupra cererii de refuz al executării.*
- Decizia instanței asupra cererii de refuz al executării poate fi atacată de oricare dintre părți. *Calea de atac* se introduce la instanța pe care statul membru în cauză a comunicat-o Comisiei ca fiind instanța competentă.
- Decizia pronunțată cu privire la calea de atac poate fi contestată printr-o *cale de atac ulterioară*, doar dacă instanțele competente pentru calea de atac ulterioară au fost comunicate Comisiei.
- *Suspendarea cererii de refuz al executării* poate să intervină fie la fond, fie în calea de atac. Suspendarea este facultativă pentru instanță și poate avea următoarele motive: împotriva hotărârii a fost introdusă o cale de atac ordinară în statul membru de origine sau termenul pentru introducerea

¹⁹ Hotărârea din 29 aprilie 1999, *Eric Coursier c/a Fortis Bank și Martine Bellami, épouse Coursier* (Stănescu, 2011, p. 234-236).

acesteia nu a expirat încă (în cazul din urmă, instanța poate specifica termenul în care poate fi introdusă o astfel de cale de atac)²⁰.

- *Hotărârea pronunțată într-un stat membru prin care se dispune plata unor penalități* este executorie în statul membru solicitat, doar dacă suma a fost stabilită în mod definitiv de instanța de origine.
- *Părții care solicită, într-un stat membru, executarea unei hotărâri pronunțate în alt stat membru nu i se poate solicita o cauțiune sau o garanție*, indiferent de denumirea acesteia, pe motiv că este cetățean străin sau că nu își are domiciliul sau reședința în statul membru solicitat.
- *Dacă hotărârea conține o măsură sau un ordin care nu este cunoscut în dreptul statului membru solicitat*, măsura sau ordinul în cauză se adaptează, în măsura posibilului, la o măsură sau la un ordin recunoscute în dreptul statului membru în cauză, în condițiile în care au efecte echivalente și urmăresc obiective și interese similare. Notăm că adaptarea nu poate să producă efecte care să le depășească pe cele prevăzute de dreptul statului membru de origine. Pe calea instanței, părțile pot să conteste adaptarea măsurii sau a ordinului.
- *Actele autentice* care sunt executorii în statul membru de origine sunt executate în celelalte state membre, fără să fie necesară o hotărâre de încuviințare a executării. Refuzul executării ar putea interveni numai dacă ar contraveni, în mod vădit, ordinii publice a statului solicitat. Actele autentice trebuie să îndeplinească toate condițiile necesare pentru autentificare în statul membru de origine.
- *Tranzacțiile judiciare* sunt supuse unor condiții similare cu cele cerute pentru actele autentice.

Procedura de executare

Conform Regulamentului nr. 1215/2012, hotărârea este declarată executorie imediat după îndeplinirea formalităților expres menționate.

Concret, partea care solicită încuviințarea executării unei hotărâri trebuie să prezinte o copie a hotărârii care să întrunească cerințele necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia și certificatul care atestă că hotărârea este executorie și care conține un rezumat al hotărârii, precum și, dacă este cazul, informații relevante cu privire la cheltuielile de judecată recuperabile și la calcularea dobânzii.

În cazul punerii în executare a unei hotărâri care impune o măsură provizorie și de conservare, reclamantul va furniza, alături de copia hotărârii, certificatul care atestă că instanța este competentă să judece cauza pe fond, că hotărârea este

²⁰ Dacă hotărârea a fost pronunțată în Irlanda, Cipru sau în Regatul Unit, orice cale de atac prevăzută în statul membru de origine este considerată cale de atac ordinară.

executorie în statul membru de origine, precum și dovada notificării sau comunicării hotărârii, dacă măsura a fost dispusă fără citarea pârâtului.

În toate cazurile, autoritatea competentă solicitată poate să pună în vedere reclamantului să depună o traducere sau o transcriere a conținutului certificatului, în măsura în care procedura nu poate fi continuată în lipsa traducerii respective.

Precizări privind certificatul prevăzut în anexa Regulamentului („Certificat privind o hotărâre în materie civilă sau comercială”) și documentele care se comunică persoanei împotriva căreia se cere executarea (art. 43):

- La cererea oricăreia dintre părțile interesate, instanța de origine emite certificatul prevăzut în art. 53 și în anexa I din Regulament.
- În cazul în care se solicită executarea unei hotărâri pronunțate într-un stat membru, certificatul se notifică sau se comunică persoanei împotriva căreia se solicită executarea, înainte de prima măsură de executare.
- Alături de certificat, se comunică și hotărârea, dacă aceasta nu a fost deja notificată sau comunicată persoanei respective.
- Dacă persoana împotriva căreia se solicită executarea are domiciliul în alt stat membru decât statul membru de origine, această persoană poate solicita o traducere a hotărârii pentru a contesta executarea, dacă hotărârea nu este scrisă sau nu este însoțită de o traducere în una dintre următoarele limbi: o limbă pe care persoana respectivă o înțelege; limba oficială a statului membru în care își are domiciliul sau, dacă în statul membru respectiv există mai multe limbi oficiale, limba oficială sau una dintre limbile oficiale ale locului unde își are domiciliul. În cazul în care se solicită traducerea hotărârii, nu se pot lua alte măsuri de executare decât măsuri de conservare, până când persoanei împotriva căreia se solicită executarea nu i-a fost furnizată traducerea. Toate aceste prevederi nu sunt aplicabile în cazul în care hotărârea a fost deja notificată sau comunicată persoanei împotriva căreia se solicită executarea în una dintre limbile menționate sau dacă este însoțită de o traducere în una dintre limbile respective.
- Traducerile sau transcrierile (în ceea ce privește formularul-tip utilizat pentru emiterea certificatului) se pot efectua în oricare alta dintre limbile oficiale ale instituțiilor Uniunii, pe care statul membru în cauză declară că o poate accepta.
- Traducerile la care se referă prevederile Regulamentului pot fi efectuate numai de către persoane autorizate în acest scop în unul dintre statele membre.

De asemenea, dispozițiile art. 43 nu se aplică în cazul executării unei măsuri de conservare dintr-o hotărâre sau în cazul în care persoana care solicită executarea recurge la măsuri de conservare în conformitate cu art. 40. Acest din urmă text prevede că o hotărâre executorie presupune de drept competența de a

lua orice măsuri de conservare care sunt prevăzute de legislația statului membru solicitat.

*Precizări privind problema domiciliului, în contextul Regulamentului nr. 1215/2012*²¹.

Regulamentul uzează frecvent de noțiunea de domiciliu²². Capitolul dedicat dispozițiilor generale aduce precizările necesare.

Referitor la persoanele fizice, pentru a determina dacă o parte are domiciliul pe teritoriul statului membru ale cărui instanțe sunt sesizate, va fi interogată legislația internă a statului respectiv. Atunci când partea nu are domiciliul pe teritoriul statului membru ale cărui instanțe sunt sesizate și se pune problema de a determina dacă partea are domiciliul pe teritoriul altui stat membru, instanța va apela la sistemul de drept al statului membru respectiv.

*Referitor la persoanele juridice*²³, „domiciliul” este considerat a se afla la locul unde aceasta are: sediul statutar; administrația centrală sau punctul principal de activitate. În cazul Irlandei, Ciprului și al Regatului Unit, prin „sediul statutar” se înțelege sediul social (*registered office*) ori, în lipsa acestuia, locul de înregistrare

²¹ Vechiul Regulament (Regulamentul nr. 44/2001) statua că *obligația de alegere a domiciliului* trebuie îndeplinită în modalitățile prevăzute de legislația statului solicitat. Dacă aceasta nu conține prevederi, alegerea domiciliului se va efectua cel mai târziu la data comunicării hotărârii de încuviințare a executării. Regulamentul nr. 44/2001 instituie o procedură de încuviințare a executării care este comună pentru statele membre. Prima etapă, necontradictorie, permite reclamantului care urmărește executarea hotărârii într-un stat membru să obțină soluționarea rapidă a cererii. A doua fază, contradictorie, instituie o cale de atac, această procedură având menirea de a garanta drepturile părții împotriva căreia se îndreaptă executarea. În acest context, obligația reclamantului de alegere a domiciliului sau de desemnare a unui mandatar *ad litem* trebuie să asigure părții împotriva căreia a fost încuviințată executarea posibilitatea de a introduce calea de atac prevăzută de Regulament, fără să fie necesară îndeplinirea unor formalități în afara circumscripției instanței de la domiciliul său. *Modalitățile* în care se pun în aplicare aceste proceduri nu sunt cuprinse în regulamentul, care face trimitere la legea statului solicitat. Aceasta din urmă stabilește ansamblul regulilor de depunere a cererii de încuviințare a executării, cu mențiunea că alegerea domiciliului se încadrează în aceste modalități. În ceea ce privește *momentul* la care trebuie efectuată alegerea domiciliului de către reclamant, trebuie admis că, pentru realizarea obiectivelor Regulamentului, această formalitate trebuie îndeplinită la un moment la care procedura să nu fie în mod abuziv întârziată, deoarece drepturile părții împotriva căreia este urmărită executarea trebuie să fie ocrotite. Pentru această rațiune, acest moment se situează, cel mai târziu, la data comunicării hotărârii de încuviințare a executării²¹. *Consecințele* care decurg din ignorarea modalităților de alegere a domiciliului sunt precizate de legislația statului solicitat. Legea statului solicitat trebuie să prevadă o sancțiune pentru încălcarea prevederilor art. 40 din Regulament (alegere a domiciliului), dar numai în măsura în care însuși Regulamentul nu instituie o asemenea sancțiune. În concordanță cu obiectivele Regulamentului Bruxelles I, sancțiunea prevăzută de dreptul statului solicitat nu va readuce, în niciun caz, în discuție, valabilitatea hotărârii prin care a fost încuviințată executarea și nici nu va permite să se aducă atingere drepturilor părții împotriva căreia se urmărește executarea (a se vedea, pentru aceste considerații, *Fernand Carron c/a République Fédérale d'Allemagne*, speță citată după Stănescu (2011, p. 239-241).

²² Pentru analiza terminologică a noțiunilor domiciliu și reședința obișnuită, a se vedea Păncescu (2009, p. 230-231).

²³ În ce privește conflictul de calificări referitor la determinarea calității de persoană juridică, a se vedea Bobei (2005, p. 108-118).

(*place of incorporation*) sau, în absența acestuia, locul unde, conform legii, a avut loc constituirea (*place of formation*). Pentru a stabili dacă un trust are domiciliul pe teritoriul statului membru ale cărui instanțe au fost sesizate, instanța va aplica propriul sistem de drept internațional privat.

REGIMURI DERIVATE DE RECUNOAȘTERE ȘI EXECUTARE A HOTĂRÂRILOR STRĂINE

Caracteristica regimurilor derivate este menținerea procedurilor simplificate destinate recunoașterii și executării hotărârilor, ca expresie a cooperării judiciare între statele membre. De fapt, aceste regimuri sunt inspirate, la bază, de Regulamentul-cadru (Regulamentul nr. 1215/2012) și aduc precizări adaptate domeniului specific pe care îl reglementează. După caz, vom regăsi anumite particularități în ceea ce privește punctele de legătură relevante pentru competența de drept comun a instanțelor de judecată, pentru competențele reziduale, precum și în ceea ce privește motivele de refuz al recunoașterii hotărârilor. Dacă avem în vedere, de pildă, ultimul aspect, unele regulamente prevăd motive de refuz al recunoașterii – comune cu Regulamentul-cadru, dar și motive de refuz particulare, modelate în funcție de obiectul raporturilor juridice internaționale rezultate din căsătorie și filiație²⁴.

La fel ca și în cazul Regulamentului Bruxelles I revizuit, regulamentele derivate se referă exclusiv la hotărârile pronunțate de un stat membru, prezentate la recunoaștere sau executare pe teritoriul unui alt stat membru.

Nu se permite, la fel ca în Regulamentul nr. 1215/2012, revizuirea pe fond a hotărârilor. De asemenea, nu fac obiectul controlului de regularitate competența instanței statului de origine și nici controlul legii aplicabile în procesul finalizat cu hotărârea supusă recunoașterii sau executării.

*Regulamentul nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești*²⁵

Hotărârile judecătorești dintr-un stat membru se recunosc în celelalte state membre, fără a fi nevoie să se recurgă la vreo procedură.

Cele două categorii de motive pentru care hotărârea nu este recunoscută sunt cele de drept comun (menționate în Regulamentul nr. 44/2001 și în Regulamentul nr. 1215/2012) și motive proprii materiei reglementate (răspundere părintească și materia matrimonială). Le menționăm distinct, pentru a sublinia elementele de particularitate dictate, de regulă, de protecția copilului și de prevalența interesului superior al acestuia.

²⁴ Cu privire la cele două categorii de motive pentru care recunoașterea și executarea hotărârilor pot fi refuzate, a se vedea Loussouarn, Bourel, & de Vareilles-Sommières (2013, p. 944-946).

²⁵ Cu privire la cele două categorii de motive pentru care recunoașterea și executarea hotărârilor pot fi refuzate, a se vedea Loussouarn, Bourel, & de Vareilles-Sommières (2013, p. 944-946).

Motivele de refuz al recunoașterii hotărârilor judecătorești în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei privesc următoarele situații:

- *recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru în care este solicitată;*
- *actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util părâtului, care nu s-a prezentat astfel încât acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că părâtul a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc;*
- *hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-o acțiune între aceleași părți în statul membru în care se invocă recunoașterea;*
- *hotărârea supusă recunoașterii este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț, într-o cauză între aceleași părți sau din moment ce această primă hotărâre îndeplinește condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru în care se solicită aceasta.*

În materia răspunderii părintești, hotărârea nu este recunoscută în următoarele situații:

- *hotărârea contravine în mod evident ordinii publice din statul membru în care se solicită recunoașterea. Criteriul în raport de care se apreciază contrarietatea cu ordinea publică este interesul superior al copilului, expres menționat de art. 23 alin. 1 lit. a din Regulament;*
- *hotărârea a fost pronunțată fără audierea copilului, încălcându-se astfel normele de procedură fundamentale din statul membru în care se solicită recunoașterea. Sunt exceptate procedurile urgente;*
- *actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util părâtului care nu s-a prezentat, astfel încât acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că părâtul a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc;*
- *la solicitarea oricărei persoane care susține că hotărârea se opune exercitării răspunderii sale părintești, în cazul în care hotărârea a fost pronunțată fără ca această persoană să fi avut posibilitatea de a fi ascultată;*
- *este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată în materia răspunderii părintești în statul în care se solicită recunoașterea;*
- *este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată ulterior în materia răspunderii părintești într-un alt stat membru sau în statul terț în care copilul își are reședința obișnuită²⁶, din moment ce hotărârea ulterioară îndeplinește condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru solicitat;*
- *nu a fost respectată procedura prevăzută la art. 56 din Regulament. Este vorba despre procedura care trebuie urmată pentru plasarea copi-*

²⁶ Cu privire la reședința obișnuită, ca punct de legătură în dreptul internațional privat, a se vedea Deleanu (2013, p. 63).

lului într-un centru de plasament sau într-o familie substitutivă într-un alt stat membru.

Regulamentul nr. 4/2009 privind obligațiile alimentare

Regulamentul privind obligațiile de întreținere este mai ferm în ceea ce privește recunoașterea anumitor categorii de hotărâri. *Pentru hotărârile pronunțate într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007*, recunoașterea operează de drept, fără posibilitate de contestare, dacă hotărârile sunt invocate pe teritoriul unui alt stat membru. *Pentru hotărârile care sunt pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga*, recunoașterea se realizează de drept, dar, în caz de contestație, intervine controlul judiciar. Recunoașterea judecătorească are loc pe cale principală sau pe cale accesorie, într-un proces pendinte care are un alt obiect decât recunoașterea. Cazurile pentru care recunoașterea se refuză sunt cele precizate în Regulamentul Bruxelles I revizuit, la art. 45. Ceea ce este valabil pentru toate categoriile de hotărâri care intră sub incidența Regulamentului este faptul că recunoașterea și executarea nu presupun, sub nicio formă, recunoașterea relației de familie, rudenie, căsătorie sau alianță, care stă la baza obligației de întreținere ce a condus la pronunțarea hotărârii judecătorești.

Regulamentul nr. 1346/2000 privind procedurile de insolvență

Încă din preambulul Regulamentului, este vizibilă intenția de a oferi fluiditate hotărârilor care prevăd deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurilor de insolvență (care intră în domeniul de aplicare a Regulamentului) și hotărârilor aflate în legătură directă cu această procedură de insolvență. Modalitatea realizării obiectivului menționat este recunoașterea automată a hotărârilor pronunțate de instanțele statelor membre, în temeiul încrederii reciproce. Concret, aceasta se realizează prin extinderea efectelor atribuite procedurii de legea statului de deschidere la toate celelalte state membre.

Art. 16-26 din Capitolul II prevăd *regulile* de recunoaștere și executare. În principiu, orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță competentă a unui stat membru este recunoscută în toate celelalte state membre, de îndată ce își produce efectele în statul de deschidere. De menționat că recunoașterea automată a respectivei proceduri de insolvență (procedură principală) nu împiedică deschiderea, de către o instanță dintr-un alt stat membru, a unor proceduri secundare de insolvență (dintre cele arătate expres în Regulament).

Alte elemente de specific privesc *motivele de refuz al recunoașterii*, semnificativ reduse ca număr față de alte regulamente. Un motiv peremptoriu de recunoaștere îl constituie încălcarea ordinii publice. Art. 26 din Regulament prevede că este la latitudinea oricărui stat membru să refuze recunoașterea sau executarea unei proceduri de insolvență deschisă în alt stat membru, dacă recunoașterea sau executarea ar contraveni evident ordinii publice din statul respectiv și, în mod

special, principiilor sale fundamentale sau drepturilor și libertăților individuale garantate prin Constituție.

De asemenea, se prevede că hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea unei proceduri de insolvență pronunțate de o instanță a cărei hotărâre de deschidere este recunoscută în temeiul prevederilor Regulamentului, precum și un concordat aprobat de o atare instanță sunt, de asemenea, recunoscute fără îndeplinirea niciunei alte formalități. Dar statele membre nu au obligația de a recunoaște sau executa o astfel de hotărâre, dacă s-ar ajunge la o limitare a libertății individuale sau a secretului corespondenței (art. 25 alin. 3).

*Regulamentul nr. 650/2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor*²⁷

În materie de succesiuni internaționale, este consacrată regula recunoașterii de drept, iar, în caz de contestație, respectarea procedurii detaliate în art. 45-58 pentru recunoașterea judecătorească.

Recunoașterea hotărârilor unui stat membru pe teritoriul altor state membre are loc *de plin drept*, fără a se recurge la o procedură specială (art. 39). *Recunoașterea sub control judiciar* se realizează în două modalități. Pe cale principală, respectând regimul cererii de chemare în judecată, orice parte interesată poate să solicite recunoașterea hotărârii. Pe cale incidentală sau accesorie, soluționarea excepției aparține instanței în fața căreia este ridicată (instanță aparținând unui alt stat membru).

Instanța nu va recunoaște hotărârea în situațiile prevăzute la art. 40 din Regulamentul nr. 650/2012. Motivele pentru care hotărârea nu este recunoscută sunt preluate după art. 45 din Regulamentul nr. 44/2001.

*Titlul executoriu european pentru creanțele necontestate. Regulamentul nr. 805/2004*²⁸

Noțiunea „creanțe necontestate” acoperă toate situațiile în care un creditor, în lipsa unei contestații din partea debitorului cu privire la natura și valoarea unei creanțe pecuniare, a obținut fie o hotărâre judecătorească împotriva acestui debitor, fie un act executoriu care necesită o acceptare expresă a debitorului, indiferent că este vorba despre o tranzacție judiciară ori despre un act autentic.

Art. 3 din Regulamentul nr. 805/2004 detaliază ipotezele în care o creanță este considerată necontestată:

²⁷ Pentru o analiză amplă a Regulamentului nr. 650/2012, a se vedea Popescu (2014).

²⁸ Regulamentul nr. 805/2004 a suportat două importante modificări: prin Regulamentul nr. 1869/2005 (care a înlocuit anexele) și prin Regulamentul nr. 1103/2008 de adaptare la Decizia nr. 1999/468/CE a anumitor acte care fac obiectul procedurii prevăzute la articolul 251 din tratat, în ceea ce privește procedura de reglementare cu control.

- în cazul în care debitorul a recunoscut-o în mod expres, acceptând-o sau recurgând la o tranzacție care a fost aprobată de o instanță judecătorească sau încheiată în fața unei instanțe judecătorești în cursul unei proceduri judiciare;
- în cazul în care debitorului nu i s-a opus niciodată, în conformitate cu normele de procedură ale statului membru de origine, în cursul procedurii judiciare;
- în cazul în care debitorul nu s-a prezentat sau nu a fost reprezentat în cadrul unei ședințe de judecată privind această creanță, după ce a contestat-o inițial în cursul procedurii judiciare, cu condiția ca atitudinea sa să poate fi asimilată unei recunoașteri tacite a creanțelor sau a faptelor invocate de creditor în temeiul legislației statului membru de origine;
- în cazul în care debitorul a recunoscut-o în mod expres într-un act autentic.

Creanțele care fac obiectul Regulamentului se limitează exclusiv la sume de bani determinate, care au devenit exigibile sau a căror scadență este menționată în hotărâre, în tranzacția judiciară sau în actul autentic²⁹.

Titlul executoriu european este o procedură simplificată, prin intermediul căreia sunt recunoscute și executate, fără exequatur, hotărârile judecătorești, tranzacțiile judiciare și actele autentice privind creanțe necontestate, dacă sunt reunite condițiile expres stipulate în Regulament. De asemenea, Regulamentul se aplică hotărârilor pronunțate ca urmare a acțiunilor introduse împotriva hotărârilor judecătorești, tranzacțiilor judiciare sau actelor autentice certificate ca titluri executorii europene. Certificatul de titlu executoriu european produce efecte numai în limitele forței executorii a hotărârii. Procedura titlului executoriu european se aplică numai pe teritoriul statelor membre.

Procedura prevăzută de Regulamentul nr. 805/2004 este facultativă pentru creditor. Acesta are posibilitatea de a opta pentru sistemele de recunoaștere și executare stabilite de Regulamentul nr. 1215/2012 sau de alte instrumente europene.

„O hotărâre judecătorească care a fost certificată ca titlu executoriu european în statul membru de origine este recunoscută și executată în celelalte state membre, fără a fi necesară încuviințarea executării și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale” (art. 5 din Regulament).

Avantajele procedurii de executare în temeiul Regulamentului nr. 805/2004 sunt incontestabile, întrucât se permite eliminarea acordului autorităților judiciare din statul membru de executare, ceea ce presupune eliminarea întârzierilor și cheltuielilor aferente acordului respectiv. Eliminarea controlului este pusă în relație

²⁹ Act autentic înseamnă act întocmit sau înregistrat în mod formal ca act autentic și a cărui autenticitate se referă la semnătura și conținutul actului. Autenticitatea este stabilită de o autoritate publică sau de orice autoritate împuternicită în acest sens de către statul membru de origine. În sfera noțiunii „act autentic”, în accepțiunea Regulamentului nr. 805/2004, intră și convențiile în materie de obligații de întreținere încheiate cu autoritățile administrative sau autentificate de către acestea.

directă cu respectarea drepturilor fundamentale în cadrul procesului civil trans-frontalier. Dintre acestea, preambulul acestui Regulament amintește dreptul de acces la o instanță imparțială și dreptul la apărare. Între garanțiile celor două drepturi fundamentale sunt menționate standardele minime pe care trebuie să le îndeplinească procedura în urma căreia se pronunță hotărârea, astfel încât debitorul să fie informat în timp util și să își poată pregăti apărarea, în cadrul acțiunii pornite împotriva sa.

O hotărâre privind o creanță necontestată nu poate fi certificată ca titlu executoriu european decât dacă procedura judiciară din statul membru de origine a respectat standardele minime cuprinse în Regulament. Standardele privesc notificarea sau comunicarea actelor de procedură, precum și informarea debitorului cu privire la creanță și la formalitățile procedurale care trebuie îndeplinite pentru contestarea creanței.

Condițiile de certificare ca titlu executoriu european sunt limitativ prevăzute de art. 6 din Regulamentul 805/2004: hotărârea trebuie să fie executorie în statul de origine; hotărârea nu este incompatibilă cu dispozițiile în materie de competență din Regulamentul nr. 1215/2012: competența exclusivă, competențele speciale – secțiunile 3 și 6 din capitolul II; procedura judiciară din statul membru de origine a îndeplinit cerințele pe care trebuie să le îndeplinească o creanță necontestată; hotărârea a fost pronunțată în statul membru în care debitorul își are domiciliul, dacă este vorba de o creanță necontestată care se referă la un contract în care debitorul este consumator (utilizarea este străină activității sale profesionale).

Tranzacțiile judiciare aprobate de către instanța de judecată sau încheiate în fața unei instanțe în cursul unei proceduri judiciare și executorii în statul membru în care a fost aprobată sau încheiată sunt certificate ca titlu executoriu european, utilizându-se formularul-tip prevăzut în anexa Regulamentului. Tranzacțiile trebuie să se refere la creanțe necontestate, iar procedura certificării lor are loc pe bază de cerere adresată instanței. *Actele autentice* se certifică drept titluri executorii europene în aceleași condiții ca tranzacțiile judiciare (art. 24-25).

Dacă intervin *suspendarea sau limitarea*³⁰ caracterului executoriu al hotărârii ori aceasta încetează să fie executorie, se va elibera un certificat care va atesta aceste împrejurări, ca urmare a cererii adresate instanței de origine (formularul care trebuie utilizat este prevăzut în anexa Regulamentului).

Certificatul de titlu executoriu european este parțial, dacă doar anumite părți din hotărâre sunt conforme cu cerințele Regulamentului.

³⁰ Instanța de judecată sau autoritatea competentă din statul membru au posibilitatea ca, la cererea debitorului, să limiteze procedura de executare la măsurile asigurătorii; să condiționeze executarea de constituirea unei garanții; în cazuri excepționale, să suspende procedura de executare. Aceste măsuri pot fi dispuse în următoarele situații: debitorul a intentat o acțiune împotriva unei hotărâri judecătorești certificate ca titlu executoriu european; debitorul a solicitat rectificarea sau retragerea unui certificat de titlu executoriu european, conform art. 10 din Regulamentul nr. 805/2004 (certificatul conține erori materiale sau a fost emis în mod neîntemeiat).

Procedurile de executare sunt prevăzute de legislația fiecărui stat membru, iar creditorul este ținut să furnizeze autorităților însărcinate cu executarea toate documentele necesare în acest scop. *Refuzul executării* intervine atunci când hotărârea certificată ca titlu executoriu european este incompatibilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un stat membru sau în orice stat terț, dacă hotărârea anterioară s-a pronunțat între aceleași părți, pentru aceeași cauză; hotărârea anterioară s-a pronunțat în statul membru de executare sau a întrunit condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru de executare; ireconciliabilitatea hotărârilor nu a fost și nu ar fi putut fi invocată în cursul procedurii judiciare în statul membru de origine.

Doctrina de specialitate (Audit, & d'Avout, 2013, p. 582) atrage atenția asupra faptului că anumite rezerve au fost generate de aria întinsă de aplicare a Regulamentului (chiar dacă are în vedere numai creanțe monetare), de condițiile relativ facil de îndeplinit și, mai ales, de absența oricărei posibilități de contestare a recunoașterii creanței ca titlu executoriu european. Acest dezechilibru – s-a arătat – se impune a fi compensat printr-o jurisprudență riguroasă în ceea ce privește condițiile de aplicare a Regulamentului.

Procedura europeană cu privire la cererile cu valoare redusă

Premisa adoptării Regulamentului nr. 861/2007³¹ este constatarea faptului că numărul obstacolelor în calea obținerii unei hotărâri judecătorești rapide și puțin oneroase este în creștere, în cauzele transfrontaliere. Chiar în condițiile în care statele au introdus în ordinea internă proceduri civile simplificate pentru cererile cu valoare redusă, cheltuielile, întârzierile și complexitatea inerente procedurilor judiciare nu cunosc o reducere proporțională cu valoarea cererilor. În rândul măsurilor privind cooperarea judiciară civilă cu incidență transfrontalieră³², a fost adoptat Regulamentul nr. 861/2007, care instituie procedura europeană cu privire la cererile cu valoare redusă. *Obiectivul* procedurii europene este facilitarea accesului

³¹ Regulamentul nr. 861/2007 de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă a fost modificat prin Regulamentul nr. 517/2013 de adaptare a anumitor regulamente și decizii în ceea ce privește libera circulație a mărfurilor, libera circulație a persoanelor, dreptul societăților comerciale, politica în domeniul concurenței, agricultura, siguranța alimentară, politica în domeniul veterinar și fitosanitar, politica în domeniul transporturilor, energia, fiscalitatea, statistica, rețelele transeuropene, sistemul judiciar și drepturile fundamentale, justiția, libertatea și securitatea, mediul, uniunea vamală, relațiile externe, politica externă, de securitate și apărare și instituțiile, având în vedere aderarea Republicii Croația.

³² Regulamentul nr. 861/2007 a fost precedat de alte măsuri, dintre care menționăm: regulamente (de exemplu, Regulamentul Bruxelles I, devenit Regulamentul nr. 1215/2012, Regulamentul nr. 805/2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate, Regulamentul nr. 1896/2006 de creare a unei proceduri privind ordinul european de plată); programul de măsuri privind punerea în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor în materie civilă și comercială (30 noiembrie 2000); Cartea verde privind crearea unei proceduri simplificate privind ordinul european de plată și adoptarea unor măsuri de simplificare și accelerare a soluționării litigiilor privind cererile cu valoare redusă.

la justiție, accelerarea soluționării litigiilor cu element de extraneitate privind cererile cu valoare redusă și reducerea costurilor, prin utilizarea instrumentelor puse la dispoziție de Regulament nr. 861/2007. Regulamentul se aplică exclusiv în cauzele cu caracter transfrontalier.

Domeniul de aplicare a procedurii speciale este materia civilă și comercială, indiferent de natura instanței, cu condiția ca valoarea cererii să nu depășească 2.000 EUR la momentul înregistrării formularului de cerere de către instanța competentă. La efectuarea calculului nu se vor lua în considerare dobânzile, cheltuielile și alte costuri. Această modalitate de calcul nu aduce atingere competenței instanței de a le acorda prin hotărâre, după cum nu aduce atingere nici normelor de drept intern aplicabile calculului dobânzilor.

Există o serie de *domenii care nu intră sub incidența Regulamentului*: materia fiscală, vamală, administrativă, răspunderea statului pentru acte sau omisiuni în cadrul exercitării autorității publice; starea civilă sau capacitatea juridică a persoanelor fizice; drepturile patrimoniale născute din regimurile matrimoniale, testamente și succesiuni, obligațiile de întreținere; faliment, procedurile privind lichidarea societăților insolabile sau a altor persoane juridice, acorduri amiabile, proceduri de concordate și alte proceduri similare; asigurări sociale; arbitrajul; dreptul muncii; închirierea unor bunuri imobile, cu excepția acțiunilor privind creanțele având ca obiect plata unei sume de bani; atingerile aduse dreptului la viață privată sau drepturilor care privesc personalitatea, inclusiv calomnia.

Într-un articol separat (art. 3), Regulamentul definește *cauzele transfrontaliere* ca fiind acele cauze în care cel puțin una dintre părți își are domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru³³, altul decât cel în care se află instanța judecătorească sesizată. Momentul la care se stabilește dacă o cauză are caracter transfrontalier este data la care instanța de judecată competentă primește cererea.

Procedura europeană cu privire la cererile cu valoare redusă este o alternativă la procedurile reglementate în legislațiile statelor membre. Regulamentul nr. 861/2007 elimină procedurile intermediare necesare recunoașterii și executării într-un stat membru a hotărârilor pronunțate într-un alt stat membru, în cadrul procedurii europene cu privire la cererile cu valoare redusă. Este o *procedură scrisă*, cu excepția cauzelor în care instanța de judecată apreciază că este necesară o dezbatere orală sau în cazul în care una dintre părți solicită aceasta (magistrații au putere de apreciere cu privire la o astfel de cerere, care poate fi acceptată sau refuzată).

Inițierea procedurii speciale reglementate de Regulamentul nr. 861/2007 are loc prin completarea, de către reclamant, a cererii-tip, care trebuie depusă³⁴ la

³³ „Stat membru” înseamnă statele membre ale U.E., cu excepția Danemarcei.

³⁴ Cererea se depune la instanța competentă sau este trimisă acesteia în mod direct, prin poștă sau prin orice mijloc de comunicare acceptat de statul membru în care s-a inițiat procedura (se pot utiliza faxul, emailul sau alte asemenea mijloace).

instanța de judecată competentă³⁵. Toate documentele se comunică părâtului, în termenele și în modalitățile expres menționate în art. 5 din Regulament. Se poate depune cerere reconvențională, iar Regulamentul definește reconvenționala ca fiind cererea rezultată în urma aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală. Reclamantul are termen pentru a răspunde reconvenționalei, dar dacă aceasta depășește valoarea anterior precizată, ambele cereri (cea principală și cea reconvențională) vor fi soluționate în conformitate cu normele procedurale din statul membru în care se derulează procedura. Întrucât exced sferei Regulamentului (datorită valorii), cele două cereri se vor soluționa potrivit dreptului procesual din statul membru al instanței sesizate.

Simplificarea procedurilor, prin prisma prevederilor Regulamentului nr. 861/2007, este determinată și de rolul pe care trebuie să și-l asume instanța de judecată. În acest scop, se menționează în preambul, instanța își va exercita atribuțiile în cel mai scurt termen – chiar și atunci când Regulamentul nu precizează un termen pentru o anumită etapă a procedurii. În același scop, al accelerării procedurilor, instanța poate să furnizeze informații de ordin procedural, în conformitate cu dreptul intern (considerentele 22-23). Aceste texte trebuie înțelese în corelație cu considerentul 9, potrivit căruia Regulamentul urmărește promovarea drepturilor fundamentale și respectă, în mod special, principiile recunoscute prin Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene. Concret, instanța de judecată este ținută să respecte dreptul la un proces echitabil și principiul contradictorialității, mai ales atunci când optează pentru necesitatea unei dezbateri orale³⁶, precum și atunci când decide asupra mijloacelor de probă și a duratei obținerii acestora. Instanța trebuie să se pronunțe prin hotărâre în termen de 30 de zile de la primirea răspunsului de la dezbateria orală sau după ce a primit toate informațiile necesare.

În același scop, al asigurării simplității și eficacității, hotărârile pronunțate într-un stat membru sunt recunoscute și executate într-un alt stat membru fără a fi necesară o hotărâre de recunoaștere a caracterului executoriu și fără să existe posibilitate de contestație.

Procedura europeană de somație de plată. Regulamentul nr. 1896/2006

Una dintre măsurile considerate esențiale pentru eliminarea cauzelor insolvenței este instituirea unor proceduri simplificate de somație de plată. Recuperarea rapidă și eficientă a creanțelor cu privire la care nu există litigii în desfășurare are importanță primordială pentru operatorii economici din U.E. Întârzierile la plată conduc la insolvență, ceea ce amenință – pe cale de consecință – continuitatea activității întreprinderilor (mai ales a celor mici și mijlocii) și provoacă pierderea locurilor de muncă. La nivel legislativ, toate statele membre au încercat să

³⁵ Statul membru căruia i se adresează cererea este statul membru în care au loc notificarea, comunicarea sau transmiterea documentului.

³⁶ Dezbaterile orale se poate realiza și prin intermediul videoconferinței sau al altor tehnici de comunicare, atunci când asemenea tehnici sunt disponibile.

identifice proceduri colective de recuperare a creanțelor necontestate, însă se poate constata lipsa de eficacitate sau eficacitatea diminuată, în practică, a procedurilor interne. În plus, în litigiile transfrontaliere, procedurile naționale existente sunt fie inadmisibile, fie nepractice.

Această abordare a actualității transfrontaliere în recuperarea creanțelor necontestate este cuprinsă în preambulul Regulamentului nr. 1896/2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată³⁷. *Brevitatis causa*, adoptarea Regulamentului a fost un imperativ pentru eliminarea dezechilibrelor în funcționarea instrumentelor procedurale puse la dispoziția creditorilor în diferite state membre și, implicit, pentru garantarea unor condiții identice creditorilor și debitorilor pe întreg cuprinsul Uniunii Europene.

Procedura este reglementată în scopul simplificării, accelerării și reducerilor costurilor procesuale în cauzele referitoare la creanțele necontestate și este menită asigurării liberei circulații a somațiilor europene de plată în cadrul statelor membre. O somație europeană de plată emisă într-un stat membru și care a devenit executorie este considerată, în scopul executării, ca și cum ar fi fost emisă în statul membru în care se cere executarea. Motivația rezidă în încrederea reciprocă în administrarea justiției în statele membre, ceea ce presupune ca instanța³⁸ dintr-un stat membru să poată considera că sunt îndeplinite toate condițiile de emitere a unei somații europene de plată, pentru a permite executarea somației în toate celelalte state membre, fără niciun control judecătoresc privind aplicarea corectă a normelor minime de procedură în statul membru în care somația trebuie să fie executată.

Apoi, procedura instituită de Regulament este un instrument complementar și facultativ pentru reclamant, în sensul că acesta are libertatea de a recurge la o procedură prevăzută de legea națională. Prin urmare, Regulamentul nu înlocuiește și nu armonizează mecanismele de recuperare a creanțelor necontestate existente în temeiul legislației naționale.

Dispozițiile Regulamentului sunt destinate exclusiv materiei civile și comerciale, în litigiile transfrontaliere, fără a deosebi după natura instanței. El nu se aplică în materie fiscală, vamală, administrativă, nici pentru *acta iure imperii*. Nu intră în domeniul său regimurile matrimoniale, testamentele, succesiunile; falimentele, concordatele, procedurile similare; asigurările sociale; creanțele care au ca izvor obligațiile necontractuale (cu excepția cazului în care acestea au făcut obiectul unui acord între părți sau există o recunoaștere a datoriei ori dacă se referă la datorii lichide care decurg dintr-o proprietate comună asupra unui bun).

Procedura regulamentară privește creanțele pecuniare lichide și exigibile la data introducerii cererii de somație europeană de plată. Utilizarea formularelor-tip din anexa Regulamentului este de natură să contribuie la simplificarea și accelerarea

³⁷ Acest Regulament a fost modificat în două rânduri: prin Regulamentul nr. 936/2012 și prin Regulamentul nr. 517/2013.

³⁸ Prin „instanță” se înțelege orice autoritate a statului membru care este competentă în ceea ce privește somațiile europene de plată sau în orice altă materie conexasă.

procedurilor. Odată investită cu cererea de somație europeană de plată, instanța este obligată să examineze în cel mai scurt timp și având la dispoziție formularul de cerere, dacă sunt îndeplinite condițiile de regularitate și dacă cererea este întemeiată. Chiar și în cazul în care se impun completarea sau rectificarea cererii, termenele acordate de către instanță vor respecta imperativul celerității. Formularea textului legal este următoarea: „Atunci când instanța cere reclamantului să completeze sau să rectifice cererea, aceasta stabilește un termen pe care îl consideră corespunzător având în vedere circumstanțele. Instanța poate proroga acest termen în cazul în care consideră util acest lucru.” Toate termenele menționate în Regulament sunt relative reduse, dar transparente, totodată, preocuparea de a asigura respectarea dreptului la apărare, la informare procesuală. Dacă sunt întrunite toate cerințele legale, somația de plată este emisă în cel mai scurt termen și, în principiu, în 30 de zile de la introducerea cererii (se scad din termenul de 30 de zile eventualele perioade de timp necesare completării, rectificării sau modificării cererii inițiale).

Executarea somației poate fi refuzată în statul membru în care se solicită executarea, în cazul în care somația europeană de plată este incompatibilă cu o hotărâre pronunțată sau cu o somație emisă anterior în orice stat membru sau într-o țară terță, cu următoarele condiții: hotărârea pronunțată sau somația anterioară să privească aceleași părți, într-un litigiu având același obiect; hotărârea pronunțată sau somația anterioară să îndeplinească toate condițiile recunoașterii acestora în statul membru de executare; incompatibilitatea să nu fi putut fi invocată în cursul procedurii judiciare în statul membru de origine³⁹. Un alt motiv de refuz al executării îl constituie faptul că pârâtul a achitat reclamantului suma stabilită în somația europeană de plată. În toate cazurile, refuzul executării trebuie solicitat de către pârât.

În circumstanțe excepționale, executarea poate fi suspendată. La cererea pârâtului, instanța are posibilitatea să limiteze executarea la măsurile asigurătorii ori să subordoneze executarea constituirii unei garanții determinate.

Instanța de judecată sau autoritatea competentă în materia somațiilor europene de plată nu pot să procedeze la reexaminarea pe fond a somației emise într-un alt stat membru.

BIBLIOGRAFIE

- Audit, B., & d'Avout, L. (2013). *Droit international privé*, 7e édition refondue. Paris: Economica.
- Bobei, R.-B. (2005). *Calificarea și conflictul de calificări în dreptul internațional privat*. București: Editura All Beck.
- Clavel, S. (2012). *Droit international privé*, 3e édition. Paris: Dalloz.
- Deleanu, S. (2013). *Drept internațional privat. Partea generală*. București: Editura Universul Juridic.
- Gutmann, D. (1999). *Droit international privé*. Paris: Dalloz.

³⁹ „Statul membru de origine” este statul membru în care se emite somația europeană de plată.

- Loussouarn, Y., Bourel, P., & de Vareilles-Sommières, P. (2013). *Droit international privé*, 10e édition. Paris: Dalloz.
- Marcusohn, V. (2009). Competența instanțelor judecătorești în materie matrimonială cu un element de extraneitate. În *Dreptul românesc în contextul exigențelor Uniunii Europene. Comunicări prezentate la Sesiunea științifică anuală a Institutului de Cercetări Juridice, 2009, Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice „Andrei Rădulescu”* (p. 262-271). București: Editura Hamangiu.
- Niboyet, M.-L., & de Geouffre de la Pradelle, G. (2013). *Droit international privé*, 4e édition. Paris: LGDJ.
- Păncescu, F. G. (2009). Procesul civil internațional – prezent și viitor. În *Dreptul românesc în contextul exigențelor Uniunii Europene. Comunicări prezentate la Sesiunea științifică anuală a Institutului de Cercetări Juridice, 2009, Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice „Andrei Rădulescu”* (p. 228-235). București: Editura Hamangiu.
- Popescu, D. A. (2014). *Ghid de drept internațional privat în materia succesiunilor*. Onești: Editura Magic Print. Accesată la adresa http://www.uniuneanotarilor.ro/files/2015/Ghid_dr_intl_al_succesiunilor_RO.pdf în data de 3 ianuarie 2016.
- Stănescu, Ș.-Al. (2011). *Cooperarea judiciară în materie civilă și comercială. Jurisprudența C.J.U.E. privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor*. București: Editura Hamangiu.